

C. Bankový dohľad

1. ROZVOJ BANKOVÉHO SEKTORA

V priebehu roka 1996 (1. marca 1996) nadobudol účinnosť novelizovaný zákon č. 21/1992 Zb. o bankách v znení zákona NR SR č. 58/1996 Z.z. Zákon priniesol niekoľko podstatných zmien, a to najmä: posilnil funkciu bankového dohľadu, zaviedol inštitút registra bankových úverov a záruk, vytvoril právny rámec na vykonávanie hypotekárneho bankovníctva, zmenil spôsob udeľovania licencií pre činnosť hypotekárneho bankovníctva, zmenil spôsob udeľovania bankových licencií, uložil povinnosť prelicencovania už činných bánk a pobočiek zahraničných bánk, t.j. nadobudnutia povolenia na výkon bankových činností podľa novelizovaného zákona o bankách.

V súlade s uvedeným zákonom o bankách vydala Národná banka Slovenska viaceré záväzných opatrení, podľa ktorých už v priebehu roka 1996 postupovala pri posudzovaní žiadostí o založenie banky alebo pobočky zahraničnej banky, žiadostí o povolenie na výkon bankových činností, nadobudnutie majetkového podielu na bankách, predaj banky alebo pobočky zahraničnej banky a pri niektorých ďalších činnostiach.

Licenčná politika NBS bola v roku 1996 charakterizovaná zvýšenými nárokmi na kvalitu investora, jeho kredibilitu, transparentnosť, prínos z hľadiska bankových produktov a know-how. Každý záujemca o vstup do bankového sektora v SR bol posudzovaný hlavne z hľadiska kvality zámerov jeho bankového podnikania, čitateľnosti a transparentnosti cieľov a pôvodu, dostatočnosti a zloženia vkladateľného kapitálu. Zámerom Národnej banky Slovenska pri budovaní bankového sektora bolo skôr vytvárať podmienky pre zvýšenie záujmu potenciálnych kapitálových investorov vstúpať do už existujúcich bánk, než podporovať vznik ďalších malých univerzálnych bánk.

V Slovenskej republike bolo k 31. decembru 1996 činných spolu 24 bánk a 5 pobočiek zahraničných bánk. Z hľadiska právnej formy bolo 22 bánk založených ako akciové spoločnosti a 2 banky ako štátne peňažné ústavy.

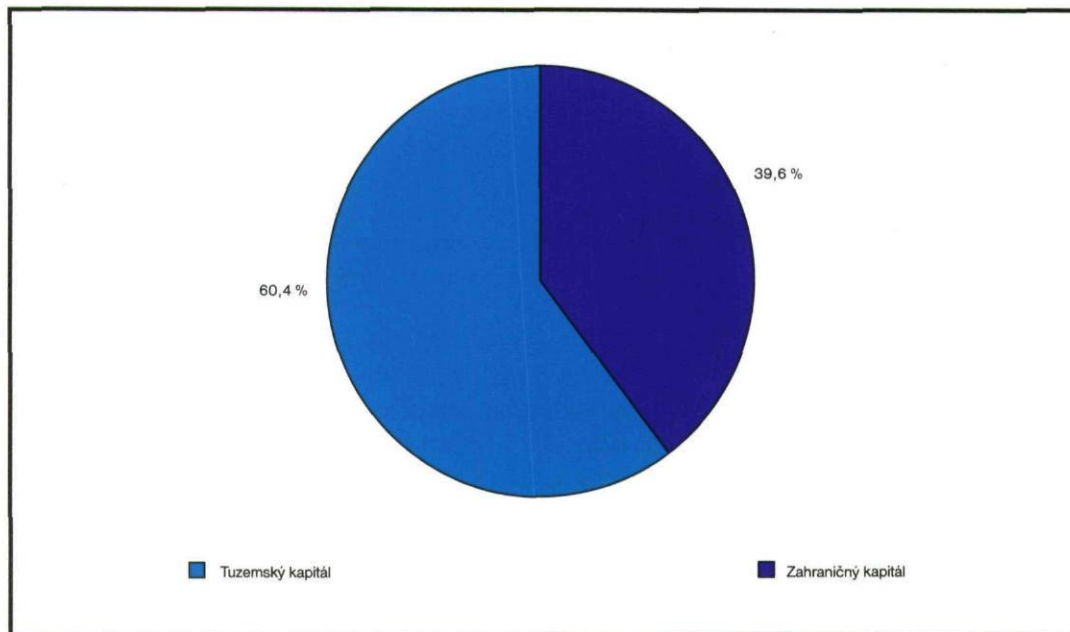
V roku 1996 začali činnosť dve banky, ktorým bolo udelené povolenie pôsobiť ako banka v roku 1995. Banka Slovakia, a. s. Banská Bystrica začala svoju činnosť 1. júna 1996 a HYPO-BANK Slovakia, a. s. Bratislava 1. júla 1996.

Počas roka došlo k predaju dvoch bankových subjektov. Pobočka zahraničnej banky - COOP BANKA, a. s. Brno, pobočka Bratislava - bola v súlade s predchádzajúcim súhlasom Národnej banky Slovenska predaná Dopravnej banke, a. s. Banská Bystrica s účinnosťou od 1. septembra 1996. Podobne bola predaná tejto banke aj pobočka zahraničnej banky - Ekoagrobanka, a. s. Ústí nad Labem, pobočka Piešťany, s účinnosťou od 2. októbra 1996. Zároveň NBS odňala tejto pobočke povolenie pôsobiť ako banka.

K 31. decembru 1996 pôsobilo na území SR 12 zastúpení zahraničných bánk, z nich krajinou sídla banky bola v 5 prípadoch Česká republika, po 2 zastúpenia mali Francúzsko a Nemecko, po 1 Rakúsko, Maďarsko a Veľká Británia. Jedno z predmetných zastúpení bolo rozhodnutím NBS zaregistrované v roku 1996 - Živnostenská banka, a. s. Praha, zastúpenie Bratislava, s účinnosťou od 3. mája 1996.

V skladbe základného imania obchodných bánk pôsobiacich na území SR má významný podiel zahraničný kapitál. Z celkového počtu 24 činných bánk má 5 bánk 100 %-nú zahraničnú majetkovú účasť, v ďalších 9 bankách je zahraničný kapitál zastúpený percentuálnym podielom vyšším ako 10 %, 3 banky majú podiel do 10 % a len v ostávajúcich 7 bankách tvorí základné imanie domáci kapitál. Celkový podiel zahraničného kapitálu, vrátane trvalo zverených prostriedkov pobočiek zahraničných bánk na upísanom základnom imaní bánk pôsobiacich v SR predstavuje 39,6 %.

Štruktúra kapitálu a trvalo zverených prostriedkov v bankách a pobočkách zahraničných bánk v SR k 31.12.1996

V roku 1996 boli prijaté ďalšie dva zákony, ktoré majú podstatný vplyv na fungovanie peňažného trhu a strategické zámery rozvoja bankového sektora.

Zákonom č. 118/1996 Z.z. bol založený Fond ochrany vkladov, ktorý od 1. júla 1996 poskytuje ochranu neanonymných vkladov fyzických osôb v bankách a pobočkách zahraničných bánk do výšky maximálne 30-násobku priemernej mesačnej mzdy.

Privatizáciu bánk, ktorá ešte nebola dokončená, ovplyvnila zmena zákona č. 92/1997 Z.z. o zabezpečení záujmov štátu pri privatizácii strategicky dôležitých štátnych podnikov a akciových spoločností v znení nálezov Ústavného súdu SR č. 135/1996 Z.z. tým, že zahrnula Slovenskú sporiteľňu, a.s. medzi subjekty, ktorých majetok nemôže byť predmetom privatizácie.

2. HODNOTENIE OBOZRETNÉHO PODNIKANIA BÁNK

Hodnotenie obozretného podnikania komerčných bánk sa vykonáva na základe opatrení NBS, ktoré vychádzajú z medzinárodných princípov a odporúčaní Bazilejského výboru pre bankový dohľad. Východiskom pre hodnotenie je účelové spracovanie údajov z účtovníctva bánk, predkladané NBS formou hlásení o kapitálovej primeranosti, úverovej angažovanosti, pravidlách likvidity, regulácii menových pozícií a kategorizácii pohľadávok. Dodržiavaním stanovených limitov a regulatívov podstupujú banky primerané riziká viažuce sa k ich kapitálovému vybaveniu podľa medzinárodných štandardov.

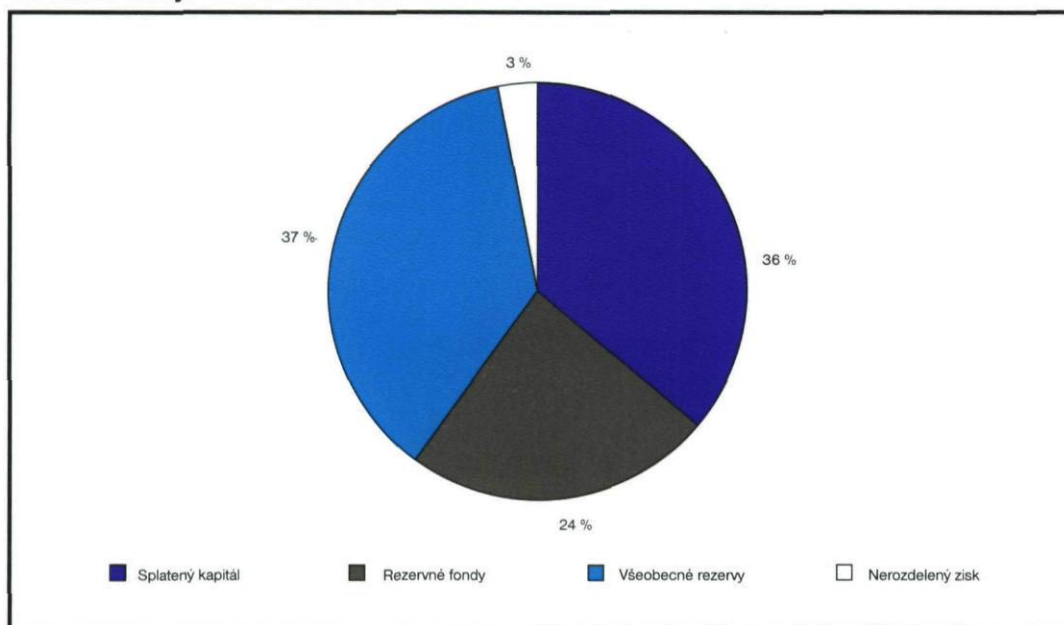
2.1. Vývoj kapitálovej primeranosti bánk

2.1.1. Vlastné zdroje

V priebehu roka 1996 došlo v bankách SR k nárastu vlastných zdrojov započítavaných do kapitálu banky o 18,9 % (t.j. 9,8 mld. Sk) a dosiahli úroveň 62,0 mld. Sk.

Tento nárast bol sprevádzaný zmenou ich štruktúry. V priebehu roka 1996 sa na uvedenom zvýšení podieľal nárast všeobecných rezerv o 5,8 mld. Sk, splateného kapitálu o 2,5 mld. Sk, rezervných fondov o 0,5 mld. Sk a nerozdelených ziskov minulých rokov o 1,0 mld. Sk.

Štruktúra zdrojov bankového sektora SR

2.1.2. Kapitálová primeranosť

Opatrenie NBS č. 2/1994 o kapitálovej primeranosti stanovil všetkým bankám dosiahnuť k 31. decembru 1996 limit kapitálovej primeranosti minimálne 8 %. Túto podmienku z 24 komerčných bánk v SR nespĺnili 4 banky (3 transformujúce sa banky a 1 účelový štátny peňažný ústav). Pri uplatnení výnimky, platnej v roku 1996 pre 3 transformujúce sa banky, na tvorbu opravných položiek ku klasifikovaným pohľadávkam, minimálnu úroveň kapitálovej primeranosti dosiahla aj jedna z týchto bánk, čo znamená, že úroveň kapitálovej primeranosti v závere roka 1996 pri zohľadnení uvedenej výnimky nespĺnili 3 banky.

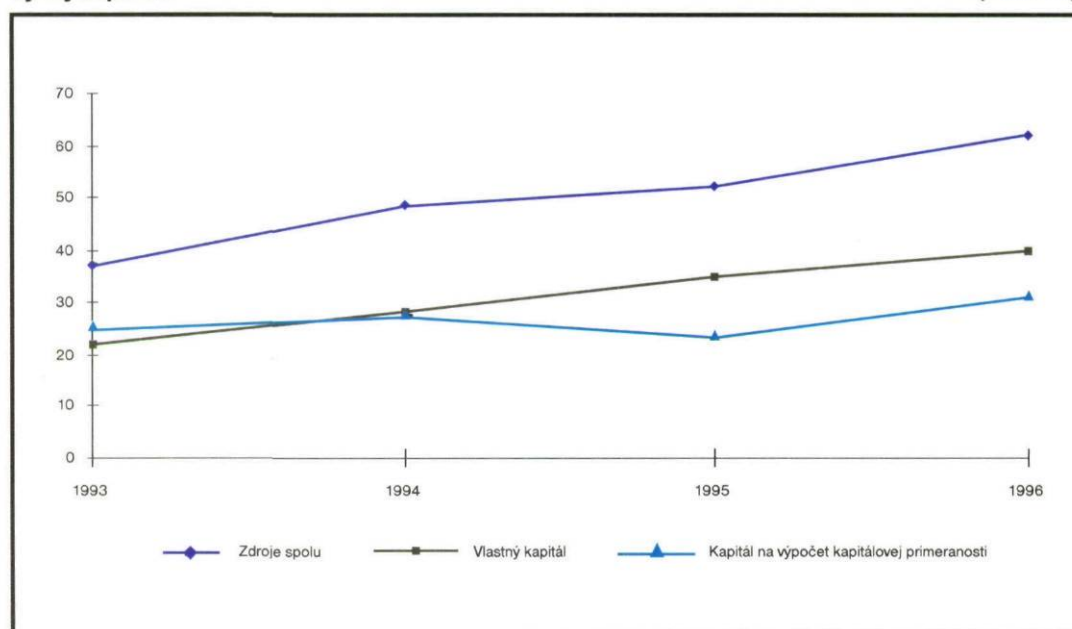
Banky v SR dosiahli k 31. decembru 1996 kapitálovú primeranosť vo výške 7,73 %, čo je oproti roku 1995 zníženie o 0,64 bodu.

Rozhodujúci vplyv na zníženie kapitálovej primeranosti je vyššie využívanie podnikateľského priestoru vyjadreného rastom rizikovo vážených aktív, ktoré zodpovedá veľkosti kapitálu v novozačínajúcich a rozvíjajúcich sa bankách na jednej strane a nedosahovanie minimálnej kapitálovej primeranosti v transformujúcich sa bankách, predovšetkým z dôvodu zníženia kapitálu o kvantifikovanú predpokladanú stratu z klasifikovaných pohľadávok na strane druhej. Nedostatočná kapitálová vybavenosť transformujúcich sa bánk bola čiastočne eliminovaná inštitútom podriadeného dlhu.

Kapitál na výpočet kapitálovej primeranosti dosiahol v roku 1996 úroveň 26,4 mld. Sk, resp. po zohľadnení výnimky pre transformujúce sa banky 31,4 mld. Sk. (Údaje sú bez kapitálu Konsolidačnej banky, š.p.ú., kde odpočítateľné položky prevyšujú hodnotu kapitálu.) Tento vývoj pozitívne ovplyvňovalo navýšenie splateného kapitálu vrátane kapitálu nových bánk nárastom o 2,5 mld. Sk, rezervné fondy o 0,5 mld. Sk, nerozdelený zisk o 1,0 mld. Sk a dodatkový kapitál o 5,9 mld. Sk (v tom podriadený dlh predstavuje 6,4 mld. Sk pri súčasnom znížení rezerv o 0,5 mld. Sk, ktoré možno započítať formou dodatkového kapitálu do celkového kapitálu bánk). Negatívne pôsobil nárast odpočítateľných položiek z kapitálu, predovšetkým straty z predchádzajúceho a bežného roka, vo výške 4,4 mld. Sk, ktoré vznikli vplyvom tvorby opravných položiek k rizikovým pohľadávkam niektorých bánk.

Vývoj kapitálu

(mld. Sk)

2.2. Úverová angažovanosť

V roku 1996 došlo k sprísneniu limitu čistej úverovej angažovanosti voči jednému alebo niekoľkým veľkým dlžníkom tvoriacim jednu ekonomicky prepojenú skupinu dlžníkov banky. Toto sprísnenie sa vzťahuje na nebankovú klientelu, kde sa limit čistej úverovej angažovanosti znížil oproti roku 1995 zo 40 % na 25 % kapitálu banky použitého na výpočet kapitálovej primeranosti. Takto stanovená výška možnej úverovej angažovanosti už plne zodpovedá medzinárodným štandardom.

Pre čistú úverovú angažovanosť voči bankovým klientom platí nezmenený limit 80 % z kapitálu banky. Pre agregovanú výšku vykázaných veľkých úverových angažovaností jednej banky (nad 15 % jej kapitálu) platí limit 800 %.

Sprísnenie podmienok úverovej angažovanosti a čiastočne i zvýšená miera úverovej aktivity bánk sa prejavila v priebehu celého roka 1996 aj v náraste počtu prekročení limitov čistej úverovej angažovanosti.

Počet bánk, ktoré prekročili stanovený limit čistej úverovej angažovanosti voči nebankovým klientom sa oproti minulému roku zvýšil o 5 bánk. Nedodržanie limitu úverovej angažovanosti voči bankovým klientom sa v roku 1996 oproti minulému roku znížilo o 3 banky. Platný limit pre agregovanú výšku všetkých čistých úverových angažovaností, prevyšujúcich 15 % kapitálu banky, porušili 3 banky. Bankový dohľad reagoval na tieto porušenia nápravnými opatreniami voči bankám.

2.3. Likvidita

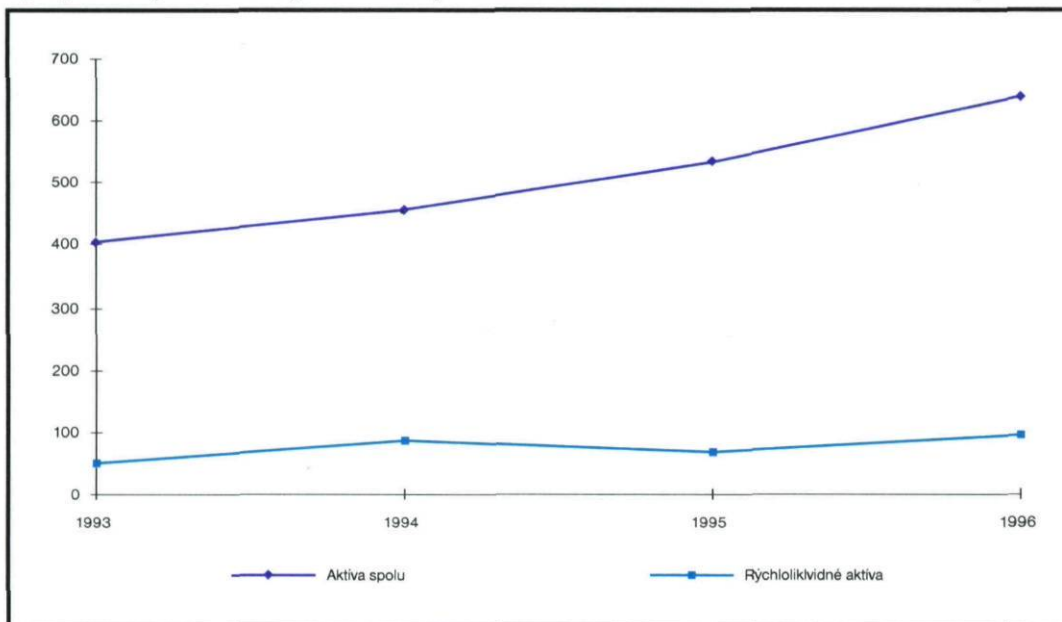
Komerčné banky nezaznamenali v roku 1996 výraznejšie problémy s likviditou. Likvidita bankového sektora bola nepriaznivo ovplyvnená najmä trvalým nedostatkom dlhodobých a čiastočne aj strednodobých zdrojov, ako aj vývojom klasifikovaných pohľadávok, čo spôsobilo časový nesúlad potrieb a zdrojov likvidity vo väčšine bánk, predovšetkým v transformujúcich sa bankách.

2.3.1. Rýchlolikvidné aktíva

K 31. decembru 1996 predstavoval podiel rýchlolikvidných aktív na celkových aktívach bánk 14,7 %, čo je nárast oproti minulému roku o 1,9 bodu. Podiel jednotlivých bánk na celkovej hodnote rýchlolikvidných aktív bol značne diferencovaný, čo súviselo hlavne s rozdielnym charakterom bánk, t.j. ich hlavnými aktivitami, ale i dĺžkou doby činnosti.

Vývoj celkových aktív a rýchlolikvidných aktív

(mld. Sk)

2.4. Menové pozície

Platný limit celkovej menovej pozície, stanovený Opatrením NBS č. 5/1994 o regulácii menových pozícií k ultimu hodnoteného obdobia vo výške 25 %, nedodržala jedna banka. Prekročenia individuálnych menových pozícií boli krátkodobého charakteru. Dochádzalo k nim najmä pri USD, DEM a CZK, prostredníctvom ktorých sa vykonáva väčšina platieb v zahraničnom platobnom styku. Prekročenie in-

individuálnych limitov bolo zaznamenané najmä v transformujúcich sa bankách (tri štvrtiny z celkového počtu prekročení). Tieto individuálne prekročenia výraznejšie neovplyvnili pozíciu bankového sektora.

2.5. Klasifikácia pohľadávok

V roku 1996 venovala NBS osobitnú pozornosť vývoju klasifikovaných pohľadávok posudzovaných v zmysle Opatrenia NBS č. 3/1995 o pravidlách hodnotenia pohľadávok a podsúvahových záväzkov bánk podľa rizík v nich obsiahnutých a pre tvorbu zdrojov na krytie týchto rizík, ktoré odrážajú úverové riziko nenávratnosti istiny a nesplácania úrokov.

K 31. decembru 1996 sa vykázaná nekrytá predpokladaná strata z pohľadávok a podsúvahových záväzkov znížila o 3,7 mld. Sk a za celý bankový sektor SR vrátane pobočiek zahraničných bánk dosiahla 13,1 mld. Sk (pri uplatnení výnimky pre transformujúce sa banky bola jej výška 6,8 mld. Sk). Podiel klasifikovaných pohľadávok v dôsledku nárastu celkových pohľadávok voči bankám, klientom a verejným a samosprávnym orgánom predstavoval za celý bankový sektor objem 21,16%.

Objem celkových zdrojov na krytie možných strát bánk dosiahol 73,9 mld. Sk a oproti predchádzajúcemu roku vzrástol o 11,2 mld. Sk. Na tomto objeme zdrojov sa podieľajú opravné položky výškou 32,4 mld. Sk (medziročné zvýšenie o 6,8 mld. Sk) a rezervy 27,0 mld. Sk (zvýšenie o 2,6 mld. Sk).